

Horyzonty Polityki
2019, Vol. 10, N° 33

ALICJA MALEVSKA

<http://orcid.org/0000-0002-1882-0475>
Akademia Ignatianum w Krakowie
Instytut Nauk o Polityce i Administracji
alicja.malevska@ignatianum.edu.pl

DOI: 10.35765/HP.2019.1033.06

Dług publiczny a potęga państwa

Streszczenie

CEL NAUKOWY: Celem artykułu jest stworzenie katalogu czynników, związanych z długiem publicznym, które negatywnie oddziałują na potęgę państwa na arenie międzynarodowej.

PROBLEM I METODY BADAWCZE: Dług publiczny jest zwykle rozpatrywany jedynie z ekonomicznej perspektywy, z pominięciem jego wymiaru politycznego. Za pomocą analizy teorii funkcjonujących w ekonomii politycznej i na przykładzie wybranych studiów przypadków wskazane zostały czynniki, które łączą dług publiczny państwa z jego potęgą.

PROCES WYWODU: Po krótkim teoretycznym wprowadzeniu dotyczącym zagadnienia potęgi państwa w stosunkach międzynarodowych oraz istoty długu publicznego następuje opis katalogu czynników związanych z długiem publicznym, które według autorki mają przełożenie na potęgę państwa.

WYNIKI ANALIZY NAUKOWEJ: Zaprezentowane zostały dwie kategorie czynników: pierwsza – związana z gospodarką i budżetem kraju (ogólna sytuacja gospodarcza, wysokość deficytów budżetowych, wysokość ukrytego długu publicznego, dostępność narzędzi polityki monetarnej), zaś druga – ze strukturą samego długu (historia zadłużenia, cele finansowane przez pożyczone pieniądze, struktura długu oraz wierzyciele).

WNIOSKI, INNOWACJE, REKOMENDACJE: Opisane czynniki mogą być przydatne przy ocenie potęgi państwa, gdyż odzwierciedlają wpływ długu

Sugerowane cytowanie: Malevska, A. (2019). Dług publiczny a potęga państwa. *Horyzonty Polityki*, 10(33), 101-113. DOI: 10.35765/HP.2019.1033.06.

publicznego na potencjał gospodarczy kraju oraz jego postrzeganie przez pozostałych graczy stosunków międzynarodowych.

SŁOWA KLUCZOWE:

dług publiczny, potęga państwa, stosunki międzynarodowe, ekonomia polityczna

Abstract

PUBLIC DEBT AND STATE POWER

RESEARCH OBJECTIVE: The paper aims to create a catalog of factors related to national public debt that negatively affect the power of the state in international relations.

THE RESEARCH PROBLEM AND METHODS: Public debt is usually considered as an economic phenomenon, without considering its political dimension. Factors connecting the public debt of the state with its power were distinguished using analysis of theories functioning in political economy selected case studies.

THE PROCESS OF ARGUMENTATION: Paper starts with a short theoretical introduction on the issue of the power of the state in international relations and the nature of public debt. Then there is introduced the catalog of factors related to public debt, which, according to the author, translate into the power of the state.

RESEARCH RESULTS: Two categories of factors are presented: the first one is related to the economy and the country's budget (general economic situation, amount of budget deficits, amount of hidden public debt, availability of monetary policy tools), and the second one is related to the structure of the debt itself (debt history, objectives financed by borrowed money, debt structure and creditors).

CONCLUSIONS, INNOVATIONS, AND RECOMMENDATIONS: Factors introduced and described in this paper may be useful in assessing the power of the state, as they reflect the impact of public debt on the country's economic potential and its perception by other players of international relations.

KEYWORDS:

public debt, state power, international relations, political economy

WSTĘP

Zagadnienie potęgi państw od dziesięcioleci zajmuje centralne miejsce w rozważaniach teoretycznych nauki o stosunkach międzynarodowych. Każde liczące się podejście teoretyczne w ramach dyscypliny odnosi się do kwestii potęgi, oferując odmienne definicje lub narzędzia metodologiczne przydatne do badania tego zjawiska. W tym kontekście często stawianym pytaniem badawczym jest pytanie o czynniki, które decydują o pozycji państwa na arenie międzynarodowej. W ostatnich dekadach coraz mocniej podkreślana jest kluczowa rola wymiaru ekonomicznego, która warunkuje pozostałe czynniki wzmacniające pozycję państwa na arenie międzynarodowej, takie jak siła militarna, czy też soft power. Jednym z wielu czynników gospodarczych, które mogą mieć wpływ na potęgę kraju, jest dług publiczny. Jako zjawisko jest postrzegany negatywnie, jednak jego oddziaływanie na pozycję państwa jest bardziej skomplikowane, niżby się mogło wydawać. Nie ma mowy o bezpośredniej zależności między długiem publicznym a potęgą. Na liście najmniej zadłużonych krajów można znaleźć potęgi światowe, takie jak Rosja, jak też państwa upadłe, chociażby Afganistan. Podobnie na drugim biegunie – najwyższy poziom długu publicznego mają kraje silne, takie jak Japonia, ale też państwa pogrążone w głębokich kryzysach, np. Sudan (IMF Data Mapper, 2019).

Większość opracowań naukowych skupia się na wąskim ekonomicznym postrzeganiu długu publicznego i jego negatywnym wpływie na wzrost gospodarczy. Takie ujęcie pozwala oszacować koszt zaciąganych pożyczek w perspektywie długofalowej. Niemniej opisywanie tego zjawiska jedynie przez pryzmat teorii ekonomicznych sprawia, że polityczne skutki długu publicznego nie są zbadane w wystarczającym stopniu. W literaturze przedmiotu brakuje odpowiedzi na pytanie, jakie cechy długu i jakie okoliczności sprawiają, że obniża się potencjał ekonomiczny gospodarki, oraz jakie może mieć to konsekwencje w wymiarze politycznym. Moim celem jest stworzenie katalogu takich właściwości poprzez analizę historii zadłużenia wybranych współczesnych krajów oraz ich pozycji międzynarodowej w konfrontacji z teoriami ekonomicznymi i politologicznymi.

Ze względu na ograniczenia objętościowe artykuł jest jedynie przyczynkiem do dalszych badań, obejmujących wszystkie państwa

i pozwalających na skonfrontowanie stworzonego narzędzia metodologicznego z danymi empirycznymi. Na obecnym etapie stawiam tezę, że możliwe jest wyodrębnienie katalogu czynników, związanych ze zjawiskiem długu publicznego, które osłabiają pozycję państwa w relacjach z pozostałymi uczestnikami stosunków międzynarodowych. Cechy warunkujące zaistnienie takich czynników zostaną zidentyfikowane przy zastosowaniu perspektywy neoliberalnej i teorii współzależności z wykorzystaniem literatury przedmiotu oraz studium przypadku wybranych państw, najlepiej ilustrujących zależności między długiem a potęgą kraju.

Potęga państwa jest pojęciem na tyle szerokim, złożonym, a jednocześnie istotnym, że trudno znaleźć zadowalającą definicję, która mogłaby być stosowana uniwersalnie. Problemy zaczynają się już na poziomie semantycznym, gdyż niełatwo jest wskazać na ściśle granice między pojęciami potęgi, władzy czy mocy. Jeszcze większe kontrowersje pojawiają się na etapie określania wymiarów, które przesądzają o pozycji państwa, oraz kompletnej listy czynników, które mają na nią wpływ. W dyscyplinie stosunków międzynarodowych wyodrębniły się dwa główne nurty, rozumiejące potęgę jako zjawisko relacyjne lub związane z posiadaniem określonych zasobów. Dalsze różnice wynikają z metodologicznych propozycji szacowania lub mierzenia tej wielkości, które w swojej najbardziej ilościowej odsłonie przyjmują formę potęgonomii lub potęgometrii. Wielość definicji i podejść nie oznacza, że są sobie przeciwstawne – nierzadko się uzupełniają i pozwalają uchwycić odmienne aspekty tego samego zjawiska (Nye, 2011, s. 3-24; Baldwin, 2002, s. 177-191).

Dług publiczny jest zjawiskiem, które można raczej przypisać do sfery zainteresowań polityki wewnętrznej współczesnego państwa. Analiza zadłużenia publicznego jako czynnika wpływającego na potęgę kraju wymaga przyjęcia perspektywy teoretycznej, która nie sprowadza państw do postaci „czarnych skrzynek” na arenie międzynarodowej. Dlatego właściwe wydaje się podejście neoliberalne, które pozwala uwzględnić procesy wewnątrzpaństwowe i ich konsekwencje na poziomie międzynarodowym. Ten nurt przypisuje również szczególnie duże znaczenie wymiarowi ekonomicznemu, pokazując, jak wzrost gospodarczy może się przekładać na zwiększanie potęgi. Niejako w opozycji do realizmu neoliberalizm dopuszcza również postrzeganie stosunków międzynarodowych jako

gry o sumie niezerowej, w której współpraca może doprowadzić do wzrostu potęgi więcej niż jednego podmiotu. Zasoby nie posiadają jednoznacznej hierarchii wartości, gdyż ich przydatność na arenie międzynarodowej zależy od celów politycznych, które chce osiągnąć państwo (Wojciuk, 2010, s. 77-98). Uwzględniając wielość zaproponowanych w literaturze definicji, w tym artykule przyjmuję robocze rozumienie potęgi jako zdolności do mobilizacji swoich zasobów, aby osiągnąć swoje cele, a także subiektywne postrzeganie potęgi państwa jako uczestnika stosunków międzynarodowych przez inne podmioty.

Dług publiczny jest to „suma zaciągniętych w przeszłości oprocentowanych zobowiązań będących konsekwencją finansowania deficytu, czyli nadwyżki wydatków nad dochodami” (Jajko, 2008, s. 9). W literaturze przedmiotu definicja tego zjawiska nie budzi wielkich kontrowersji, różnice pojawiają się jedynie na etapie technicznego ustalania, które zobowiązania powinny być brane pod uwagę przy obliczaniu tej wielkości. Wzrost długu publicznego wiąże się z wieloma negatywnymi zjawiskami gospodarczymi, takimi jak efekt wypierania, wzrost przeciętnej rynkowej stopy procentowej, pogorszenie się wyniku bilansu handlowego czy ryzyko skokowej deprecjacji waluty krajowej. Nadmierny poziom zadłużenia może prowadzić do kryzysu całego sektora finansów publicznych (Malinowski, 2014, s. 20-30).

Według dominującego wśród ekonomistów poglądu dług publiczny wpływa negatywnie również na tempo rozwoju gospodarczego państwa. Jednak burzliwa debata na temat wyników badań Kennetha Rogoffa i Carmen Reinhart (Rogoff, Reinhart, 2010) pokazała, że ta zależność nie jest wcale jednoznaczna. Wpływ długu publicznego na państwo jest zagadnieniem niezwykle skomplikowanym, natomiast istnieją faktycznie jedynie cztery możliwe ścieżki wyjścia z nadmiernego zadłużenia – wzrost gospodarczy, spłata długu, bankructwo lub inflacja. Każda z tych opcji wiąże się jednak z kosztami, które musi ponieść budżet państwa lub cały system gospodarczy. Nie zawsze są to koszty wyłącznie finansowe – bankructwo czy też odmowa spłaty długu oznaczają utratę reputacji i wiarygodności na międzynarodowym rynku.

Czynniki, które mogą mieć wpływ na zależność między długiem publicznym i potęgą państwa, pogrupowałam na dwie kategorie:

pierwsza jest związana z ogólną sytuacją gospodarczą i stanem finansów publicznych państwa, natomiast druga dotyczy bezpośrednio zaciągniętych zobowiązań. Poniżej opisuję pokrótce zaproponowane czynniki, przywołując przykłady krajów, które najlepiej ilustrują istnienie takiej zależności.

CZYNNIKI ZWIĄZANE Z GOSPODARKĄ I BUDŻETEM KRAJU

Ogólna sytuacja gospodarcza – żadne państwo świata nie prowadzi dzisiaj gospodarki zamkniętej, przez co jest podatne na wpływ globalnych i regionalnych trendów. Nawet państwa dążące do autarkii, takie jak Korea Północna, są zmuszone do uczestniczenia w wymianie handlowej (The Observatory of Economic Complexity, 2019). Dług publiczny jest wrażliwy na wahania wynikające z fazy cyklu koniunkturalnego, w którym znajduje się państwo lub globalna gospodarka. Najlepszym tego przykładem był kryzys zadłużeniowy w Unii Gospodarczej i Walutowej sprzed dekady. Państwa PIGS, które ucierpiały wówczas najbardziej, przez dekady zwiększały swoje zadłużenie publiczne. Jednak dopiero wybuch światowego kryzysu finansowego doprowadził do tego, że stanęły na skraju bankructwa (Fernandes i Mota, 2011). W okresach prosperity państwa korzystają z pożyczek między innymi po to, by zwiększać swoją potęgę na arenie międzynarodowej. Załamanie gospodarcze może poważnie osłabić ich siłę, zmniejszając dostęp do potencjalnych źródeł finansowania inwestycji i podnosząc koszt pożyczanego pieniądza. W ekstremalnych przypadkach, takich jak groźba niewypłacalności, rządzący muszą się liczyć z poważnym osłabieniem swojej pozycji w negocjacjach z wierzycielami.

Wysokość deficytów budżetowych – dług publiczny jest sumą dotychczasowych deficytów budżetowych, wskazuje więc na strukturalny problem ze znalezieniem źródeł pokrycia wydatków rządowych. W literaturze przedmiotu można znaleźć różne pułapy „bezpiecznego” długu publicznego (Jajko, 2008, s. 43-50). Przekonania o istnieniu takiej wielkości znajdują nawet odzwierciedlenie w systemach prawnych – Konstytucja RP (art. 216 ust. 5) ustala, że maksymalny stosunek długu do PKB nie powinien przekraczać 3/5.

Taki sam pułap narzuca Unia Europejska wszystkim krajom członkowskim w ramach budżetowych kryteriów konwergencji (Traktat o Unii Europejskiej, art. 126). Trudno jednak znaleźć jednoznaczne uzasadnienie dla akurat takiej wysokości długu, zwłaszcza że można podać wiele przykładów państw, które mimo przekroczenia magicznej bariery 60% nie mają poważnych problemów gospodarczych. Natomiast coroczny wysoki deficyt budżetowy jest bardzo niepokojącym sygnałem, gdyż pokazuje, że państwo nie tylko nie jest w stanie spłacić dotychczasowych długów, ale nawet sfinansować swoich bieżących zadań i celów.

Wysokość ukrytego długu publicznego – jest to wielkość, której nie znajdziemy w oficjalnej sprawozdawczości finansowej państwa. „W ujęciu najszerszym są to przyszłe zobowiązania państwa z tytułu przyszłych emerytur, rent, zasiłków dla bezrobotnych, finansowania świadczeń zdrowotnych” (Owsiak, 2017, s. 448). Wysoki ukryty dług publiczny może mieć istotny negatywny wpływ na potęgę kraju, gdyż wskazuje na poważne problemy z równowagą fiskalną w przyszłości. Ten problem w szczególności dotyczy szybko starzejących się społeczeństw zachodnich, które w perspektywie kilkudziesięciu lat będą musiały się zmierzyć ze wzrostem zadłużenia publicznego o kilkadziesiąt procent (Mink, 2008, s. 199-202). Według niektórych metodologii ukryty dług w najbardziej rozwiniętych państwach jest nawet kilkukrotnie wyższy od długu jawnego, co oznacza, że potęga tych krajów może w niedalekiej przyszłości zostać zachwiana kryzysem sektora finansów publicznych (Eichhorst i in., 2011, s. 77-82).

Narzędzia polityki monetarnej – prowadzenie polityki pieniężnej jest jednym z podstawowych instrumentów polityki gospodarczej współczesnego państwa. Jednak w dobie wzmożonej integracji część krajów rezygnuje z tej niezależności na rzecz struktur ponadnarodowych, czego najlepszym przykładem jest strefa euro. Samodzielna polityka monetarna pozwala złagodzić negatywne skutki związane z kryzysem zadłużeniowym – regulować rynkową stopę procentową lub przesunąć w czasie deprecjację waluty krajowej (Malinowski, 2014, s. 27). Podczas europejskiego kryzysu zadłużeniowego państwa uczestniczące w trzecim filarze Unii Walutowej i Gospodarczej nie mogły korzystać z takich instrumentów. Polityka prowadzona przez Europejski Bank Centralny nie może być optymalna dla każdego z kilkunastu państw. Jest to jeden z powodów, dla którego kraje spoza

strefy euro mniej dotkliwie odczuły kryzys, który niemal pogroził Grecję, Hiszpanię czy Portugalię (Fernandes i Mota, 2011, s. 635).

CZYNNIKI ZWIĄZANE Z DŁUGIEM PUBLICZNYM

Historia zadłużenia – koszt pieniądza pożyczanego na rynku międzynarodowym jest wypadkową wielu czynników. Jednym z najistotniejszych jest wiarygodność podmiotu, który zaciąga pożyczkę lub emituje papiery wartościowe. O tym, czy państwo będzie postrzegane jako wiarygodny partner, świadczy aktualny stan jego gospodarki i finansów publicznych, ale również historia zadłużenia. Trudności z wypłacalnością, potocznie zwane bankructwem, mogą skazać państwo na ponoszenie w przyszłości znacznie wyższych kosztów transakcyjnych. Na rynku przyjmuje to postać obniżonych ratingów kredytowych, które są istotnym sygnałem dla inwestorów (Gaillard, 2011). Konsekwencje mogą się również przenieść na sferę polityczną – kraj z niechlubną historią bankructw będzie postrzegany jako słabszy i mniej pożądanym partnerem do współpracy gospodarczej, politycznej czy wojskowej. W kraju, który wpada w spiralę zadłużenia i utraty reputacji, często dochodzi do zmiany władzy, postrzeganej wewnątrz jako nieskuteczna (Borensztein i Panizza, 2008, s. 19-22). To również nie sprzyja umacnianiu pozycji państwa na arenie międzynarodowej.

Dług „dobry” i „zły” – w ocenie poziomu zadłużenia należy brać pod uwagę nie tylko jego wielkość, ale również cele, które się za jego pomocą finansuje. W nomenklaturze francuskiego ekonomisty J. Attali „dobry” dług publiczny służy do poprawiania stanu gospodarki krajowej i wzmocnienia jej potencjału, co w przyszłości zaowocuje zwiększoną produkcją i środkami na spłatę tegoż zadłużenia. Do tej kategorii zalicza się wydatki na podnoszenie jakości kapitału ludzkiego, badania i rozwój, infrastrukturę czy bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne. Natomiast zaciągnięcie pożyczek na finansowanie bieżącej działalności państwa, celów socjalnych czy spłaty dotychczasowych zobowiązań należy uznać za „zły” dług publiczny (Malinowski, 2014, s. 29). Można więc założyć, że „dobry” dług będzie sprzyjał umacnianiu potęgi państwa poprzez zwiększanie jego potencjału gospodarczego lub militarnego. Z kolei „zły”

dług publiczny będzie osłabiał pozycję państwa, gdyż uzależnia jego sprawne funkcjonowanie od pożyczek zaciąganych na zewnątrz.

Struktura długu – współczesne państwo może finansować deficyt budżetowy, zaciągając pożyczki w banku centralnym, instytucjach finansowych lub sprzedając wyemitowane papiery wartościowe. Dwie ostatnie możliwości mogą oznaczać pożyczanie pieniędzy u swoich obywateli lub poza granicami kraju. Źródło pochodzenia takich kredytów może mieć niebanalne znaczenie dla bezpieczeństwa finansowego oraz stabilności gospodarczej państwa. W literaturze przedmiotu od dawna dominuje pogląd, zgodnie z którym dług wewnętrzny jest zdecydowanie bezpieczniejszy od zewnętrznego (Buchanan, 1957). Jeżeli obywatele finansują deficyt za pomocą swoich oszczędności, to pieniądze wciąż pozostają w zamkniętym obiegu gospodarczym. Pożyczki zagraniczne oznaczają, że w pewnym momencie nastąpi odpływ tych środków z gospodarki, co może mieć negatywne konsekwencje w postaci spowolnienia gospodarczego czy ujemnego bilansu handlowego. O tym, jak istotna jest struktura długu, może świadczyć przykład Japonii. Jest to najbardziej zadłużone państwo świata, w którym dług publiczny przekroczył 200% PKB i według prognoz będzie wzrastał w przyszłości (IMF, Data Mapper, 2019). Japonia kilkakrotnie przekroczyła więc pułap zadłużenia uznawany za bezpieczny. Zgodnie z teorią powinna zbankrutować i być pogrążona w głębokim kryzysie, tymczasem nie widać oznak załamania sektora finansów publicznych, a oprocentowanie obligacji japońskich pozostaje na bardzo niskim poziomie. Kluczem do wyjaśnienia tej anomalii jest fakt, że 90% długu pozostaje w rękach Japonczyków (Ministry of Finance, 2017, s. 32). Dzięki temu Japonia nie musi się obawiać nagłego odpływu pieniądza, wycofywania się inwestorów czy ryzyka walutowego nieodwołalnie związanego z zaciąganiem pożyczek zagranicznych.

Wierzyciele – dług zaciągnięty za granicą może być niebezpieczny nie tylko ze względu na ograniczone narzędzia polityki monetarnej. Stanowi to również potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa gospodarczego kraju. Jeżeli większość długu zostanie zakumulowana w rękach inwestorów z innego państwa, może się pojawić ryzyko nacisków ze strony pożyczających, którzy będą chcieli realizować swoje interesy pod groźbą wycofania pożyczek. Wśród państw członkowskich UE Cypr, Łotwa i Litwa należą do czołówki krajów, które

najwięcej pożyczają za granicą (Eurostat, 2019). W przypadku takich małych krajów można sobie wyobrazić sytuację, w której regionalna potęga będzie próbowała rozszerzać swoją strefę wpływów, uzależniając te kraje od dopływu tanich kredytów. Znamienny jest również przykład Grecji, która próbowała pokonać kryzys zadłużeniowy, przyjmując pożyczki od europejskich instytucji, co skutkowało również zgodą na narzucony przez „trojkę” plan naprawczy. Skuteczność polityki zaciskania pasa w Grecji budzi dzisiaj uzasadnione wątpliwości, jednak w momencie bankructwa rząd w Atenach miał bardzo ograniczone pole wyboru (Lekakis i Kousis, 2013).

Kolejną kategorią wierzycieli, która stanowi dla państwa zagrożenie, są tzw. sępie fundusze (*vulture funds*). Są to fundusze hedgingowe specjalizujące się w nabywaniu papierów dłużnych emitowanych przez podmioty znajdujące się na skraju bankructwa. Kupują papiery wartościowe za ułamek ich wartości na rynku wtórnym, a następnie dążą na drodze prawnej do odzyskania ich pełnej wartości. Ikonicznym przykładem znaczenia sępiech funduszy jest przypadek Argentyny. Kraj ten przeżywał najgłębszy w swojej historii kryzys ekonomiczny w latach 2001-2002, który doprowadził do drastycznego spowolnienia gospodarki, gwałtownej dewaluacji waluty i ostatecznie bankructwa wobec długu wynoszącego ponad 80 miliardów dolarów. Władze Argentyny rozpoczęły mozolne negocjacje z wierzycielami, zakończone restrukturyzacją długu, zgodnie z którą otrzymali oni 35 centów za każdego pożyczonego dolara oraz obligacje oprocentowane w zależności od wzrostu PKB Argentyny. Dzięki temu ostatniemu rozwiązaniu w interesie wierzycieli było zawarcie takiej ugody, która nie pograżyłaby gospodarki kraju w jeszcze głębszym kryzysie. Jednak sępie fundusze nie znalazły się w gronie wierzycieli, którzy przystąpili do ugody. Na podstawie klauzuli *pari passu* (prawo do równego traktowania) domagały się spłaty pełnej wartości obligacji i uzyskały przychylny wyrok nowojorskiego sądu. To oznaczało, że Argentyna musiała znaleźć kolejne środki na spłatę zobowiązań, a sępie fundusze odnotowały na tej transakcji kilkusetprocentowy zysk (Menkes, 2017, s. 32-37; Samples, 2014, s. 66-86). Warto dodać, że w momencie powstawania tekstu agencja ratingowa Standard's and Poor po raz kolejny ogłosiła, że Argentyna znalazła się w stanie niewypłacalności (Financial Times, 2019).

WNIOSKI

Dług publiczny nie jest w swojej istocie zjawiskiem negatywnym ani pozytywnym, jest po prostu narzędziem polityki gospodarczej, które może być wykorzystywane mniej lub bardziej skutecznie, a czasem wręcz szkodliwie. Artykuł stanowił próbę odpowiedzi na pytanie, jakie okoliczności i cechy długu mają wpływ na potęgę państwa i jego pozycję na arenie międzynarodowej. Na podstawie analizy teorii w literaturze ekonomicznej oraz politologicznej, a także studium przypadków wybranych państw udało się wyodrębnić katalog takich czynników. Pierwsza kategoria czynników jest związana z gospodarką i budżetem kraju (ogólna sytuacja gospodarcza, wysokość deficytów budżetowych, wysokość ukrytego długu publicznego, dostępność narzędzi polityki monetarnej), zaś druga – ze strukturą samego długu (historia zadłużenia, cele finansowane przez pożyczone pieniądze, struktura długu oraz wierzyciele). Lista tych czynników zapewne nie wyczerpuje tematu zależności między długiem publicznym a potęgą państwa, stanowi jednak autorską próbę wskazania najistotniejszych punktów, które powinni uwzględnić politolodzy, próbując opisać lub zmierzyć siłę państwa w stosunkach z innymi podmiotami.

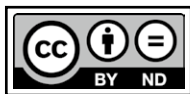
Każdy z opisanych czynników może sprawić, że państwo poprzez zmniejszenie swojego potencjału gospodarczego straci również część swojej potęgi. Pozycja takiego kraju na arenie międzynarodowej będzie gorsza, gdyż jego zdolność do mobilizacji zasobów potrzebnych do osiągnięcia pożądaných celów będzie mniejsza. Jednocześnie może zacząć być postrzegane przez innych uczestników stosunków międzynarodowych jako niewiarygodny i słabszy partner. Niemniej nie oznacza to, że zaistnienie któregośkolwiek z wymienionych czynników automatycznie doprowadzi do osłabienia państwa. Jednak kumulacja kilku z nich znacznie zwiększa prawdopodobieństwo takiej sytuacji. Zbadanie siły wpływu poszczególnych i skumulowanych czynników jest interesującym zagadnieniem, które warto by było zbadać przy użyciu narzędzi potęgometrycznych.

BIBLIOGRAFIA

- Baldwin, D.A. (2002). Power and International Relations. W: W. Carlsnaes, T. Risse & B.A. Simmons (red.), *Handbook of International Relations* (ss. 235-256). London: SAGE Publications.
- Borensztein, E. i Panizza, U. (2009). The costs of sovereign default. *IMF Staff Papers*, 56(4), 683-741.
- Buchanan, J.M. (1957). External and internal public debt. *The American Economic Review*, 47(6), 995-1000.
- Eichhorst, W., Gerard, M., Kendzia, M.J., Mayrhuber, C., Nielsen, C., Rünstler, G. i Url, T. (2011). *Pension systems in the EU – contingent liabilities and assets in the public and private sector* (IZA Research Report No. 42). Pozyskano z: <https://www.iza.org/en/publications/r/144/report-no-42-pension-systems-in-the-eu-contingent-liabilities-and-assets-in-the-public-and-private-sector> (dostęp: 30.07.2019).
- Eurostat (2019). *Structure of government debt*. Pozyskano z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Structure_of_government_debt (dostęp: 29.08.2019).
- Fernandes, C.A.L. i Mota, P.R. (2011). The roots of the Eurozone sovereign debt crisis: PIGS vs non-PIGS. *Panaeconomicus*, 58(5), 631-649.
- Financial Times (2019). Pozyskano z <https://www.ft.com/content/9161f0c0-caff-11e9-a1f4-3669401ba76f> (dostęp: 28.08.2019).
- Gaillard, N. (2011). *A century of sovereign ratings*. Washington DC: Springer Science & Business Media.
- IMF Data Mapper, *General government gross debt* (2019). Pozyskano z: https://www.imf.org/external/datamapper/GGXWDG_NGDP@WEO/CHN/FRA/DEU/ITA/JPN/GBR/USA (dostęp: 14.07.2019).
- Jajko, B. (2008). *Dług publiczny a równowaga fiskalna: Czy i kiedy rząd powinien emitować dług publiczny?*. Warszawa: CeDeWu.
- Lekakis, J.N. i Kousis, M. (2013). Economic crisis, Troika and the environment in Greece. *South European Society and Politics*, 18(3), 305-331.
- Malinowski, D. (2014). Sutki wzrostu deficytu ekonomicznego budżetu państwa i długu publicznego dla gospodarki i stanu finansów publicznych. W: I. Zawislińska (red.), *Współczesne państwo a dług publiczny. Dylematy i mity*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH, 17-30.
- Menkes, M. (2017). „Dobrzy, Żli I Brzydzy”. Prawne Kontrowersje Wokół Restrukturyzacji Argentyńskich Obligacji. *Przegląd Prawa Handlowego*, 1, 31-37.
- Ministry of Finance (2017). *Japanese Public Finance Fact Sheet*. Pozyskano z: <https://www.mof.go.jp/english/budget/budget/fy2017/04.pdf> (dostęp: 13.08.2019).

- Mink, R. (2008). General government pension obligations in Europe. *IFC Bulletin No 28*, 199-243.
- Nye, J.S. (2011). *The future of power*. Public Affairs: New York.
- Owsiak, S. (2017). *Finanse Publiczne. Współczesne ujęcie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Reinhart, C.M. i Rogoff, K.S. (2010). Growth in a Time of Debt. *American economic review*, 100(2), 573-78.
- Samples, T.R. (2014). Rogue trends in sovereign debt: Argentina, vulture funds, and pari passu under New York law. *Northwestern Journal of International Law & Business* 35(1), 49-86.
- The Observatory of Economic Complexity* (2019). Pozyskano z: <https://oec.world/en/profile/country/prk/> (dostęp: 22.08.2019).
- Traktat o Unii Europejskiej (2004), Dz.U.2004.90.864/30.
- Wojciuk, A. (2010). *Dylematy potęgi: praktyczna teoria stosunków międzynarodowych*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Copyright and License

This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivs (CC BY- ND 4.0) License <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>